

ÁRJEGYZÉKE

legújabb magyar könyveknek,

melyek

HECKENAST GUSZTÁV

kiadó-hivatalában Pesten.

egyetem-utca 4-ik szám alatt megjelentek, és minden könyvkereskedésben kaphatók:

- Jósika Miklós. A két mostoha.** Történelmi regény. Két kötet. Kis 8-rét (234, 253 lap) füzve 2 ft.
- Jókai Mór. Felfordult világ.** Két rész egy kötetben. Kis 8-rét (180, 116 lap) füzve 1 ft. 50 kr.
- Jósika Julia. Való és költött.** Novellák és vázlatok gyűjteménye. Három kötet. K.-8-r. (230, 222, 207 l.) füzve 3 ft.
- Katona József. Bánk bán.** (Remekirők VII.) Dráma öt szakaszban. Gyémántkiadás. 242 lap. A szerző arczképével. Füzve 70 kr. Diszkötésben 1 ft.
- Tompa M. Regék és népregék.** Külön kiadás. — Diszkötésben 3 ft. 50 kr.
- Első Napoleon császár élete.** A leghitelesebb kutatók után. Czimképes harmadik kiadás. Kis 8-rét (504 lap) füzve 2 ft. Diszkötésben 3 ft.
- Irodalmi kincstár. Gyémántkiadás.** V.—VI. Keltöldi Iant. Magyar költők műfordításai külföldi remekirőkből. VII. Emlékkönyv. A legjelesebb magyar költők szomszédott mondatai. VIII. Epigrammák. Ára egy füzetnek füzve 70 krajczár. Diszkötésben 1 ft.
- Szász K. A vers-szaválás elméleti és gyakorlati kézi-könyve.** 8-rét. (316 lap) füzve 1 ft.
- Polgárosodás.** Irta Arisztidesz. Nyolczadrét. (X. 168 lap.) Borítékba füzve 1 ft. 20 kr.
- Asbóth Lajos emlékiratai az 1849-ki és 1849-ki magyarországi hadjárattól.** Második kiadás. Két kötet. 8-rét. (I. 288, II. 160 lap.) Borítékba füzve 3 ft.
- Lauka Gusztáv. Szellemi szikrák.** Nevezetes emberek köz- és magánéletbeni elmés rögtönzései és élezes mondatai. 8-rét. (XVIII. 304 lap.) Borítékba füzve 2 ft.
- Falusi könyvtár. II. Ügyes Mari. A kis konyhakertész, vagyis alapos oktatás a zöldség-termesztésben. Metzger műve után magyarítva István bácsi. 8-rét (128 lap) füzve 50 kr.**
- Dr. Zlamál Vilmos. A marhavész s annak oltása.** mint az egyedül biztos szer a marhavész szelidítésére s végképen kiirtására. 8-rét. (140 lap) füzve 80 kr.
- Magyarország gyümölcsészete színezett rajzokban.** Hazánk elsőrangú gyümölcsészei közreműködésével szerkeszté Girókuti P. Ferencz, a „Falusi Gazda” szerkesztője. 1—4-ik füzet. Hat füzetnek, melyben 24 színezett gyümölcskép, ugyanannyi ábrázolási rajz van, leírással együtt 10 ft.
- Jósika Miklós munkái, új folyam.** 52 kötet. Egy-egy kötet 80 kr.
1—4. **Jó a tatar.** Regény. Négy kötetben. (192, 170, 198, 184 lap, 8-rét) füzve 3 ft. 20 kr.
5—6. **Pygmalion, vagy egy magyar család Párlaban.** Két kötet. (232, 208 lap 8-rét) füzve 1 ft. 60 kr.
7—10. **Régiebb, és újabb novellák.** Négy kötet. (231, 243, 242, 247 lap, 8-rét) füzve 3 ft. 20 kr.
11—13. **A tudós leánya.** Három kötet. (I. 279, 248, 250 l., 8-rét) füzve 2 ft. 40 kr.
14—16. **A gordiusi csomó.** Regény. Három kötetben (224, 220, 196 lap) füzve 2 ft. 40 kr.
17—19. **Regényes képletek.** Három kötet. (223, 240, 212) füzve 2 ft. 40 kr.
20—22. **A rejteit seb.** Regény. 3 kötet. (207, 191, 220 l., 8-r.) füzve 2 ft. 40 kr.
23. **Egy kétemeletes ház Pesten.** Novella egy kötetben. Nyolczadrét. (195 lap) füzve 80 kr.
24—26. **A szegedi boszorkányok.** Regény. Három kötet. 8-rét (213, 208, 184 l.) füzve 2 ft. 40 kr.
- Jósika Miklós. Második Rákóczi Ferencz.** Nyolcz kötet. (kis 8-rét) füzve 4 ft.
- A magyar nemzet classicus írói.** Harmadik évi folyam. 4—7 kötet. A 10 kötetből álló teljes évi folyamának ára Tartalom: Virág B. munkái 1—5. — Bajza J. munkái 3—4. Az első két évi folyam ugyanazon áron meg folyvást kapható.
- Stifter Adalbert. Költői vázlatok.** Németből. Czimképpel. (415 lap, 8-rét) füzve 2 ft. Diszkötésben 3 ft.
- Figyelmeztetés a t. cz. vidéki közönség számára, különösen oly helyekre nézve, s hol könyvkereskedés nincsen. — Megrendelések a fennhirdetett könyvekre egyenesen a fennevezett kiadó-hivatalhoz intézhetők, a mely a szétküldést pontosan posta-uton eszközöndi, és pedig azon esetben, ha a megrendelt könyvek összege legalább 2 főt tesz, bérmentesen. Az illető összeg vagy előre beküldendő a kiadó-hivatalhoz, vagy a könyvek átvételekor a posta-hivatalnak kifizetendő.

Heckenast Gusztáv könyvkiadó-hivatala.

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomatja Landerer és Heckenast, egyetem-utca 4-ik szám alatt Pesten 1863.

15-ik szám.

Tizedik évi folyam.

Pest, aprilis 12-én 1863.

Előfizetési feltételek 1863-ik évre:

a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt, postán küldve vagy Buda-Pesten házhoz hordva:	
Egész évre (január—december)	10 ft.
Fél évre (január—június)	5 ft.
Csupán Vasárnapi Ujság:	
Egész évre (január—december)	6 ft.
Fél évre (január—június)	3 ft.
Csupán Politikai Ujdonságok:	
Egész évre (január—december)	6 ft.
Fél évre (január—június)	3 ft.

Dr. Wenzel Gusztáv.

Századunkban, midőn a tudomány hatalomná és a nemzetek befolyásának egyik feltételévé lön, illő: hogy ezen nagy horderejű tényező képviselői tisztelőben, elismerésben részesüljenek.

Ezen megjegyzést kellett előre bocsátunk, mielőtt dr. Wenzel Gusztávot, hazánk egyik fáradszóró tudósát a jog és történelem terén, e lapok hasábjain is bemutatjuk volna.

Eddig lefolyt élete és munkásságának rövid vázlatát következőben adhatjuk:

Atyja huszárkapitány lévén, első nevelését a milanoi katonanöveldében nyerte, a mely pályát azonban a tudományok iránti előszeretettől abban hagyta. Gymnasiumi éveit részint Veszprémben, részint Vácson végezvén, jogi pályára lépett, melyen mostanig megmaradt. Első jogi tanulmányait a pesti m. kir. egyetemnél kezdé, s már ifju korában több pályakérdés alkalmával nyertes lön.

1840-ben lett jogtanár az akkor még fennállott Theresianumban Bécsben, hol mint a magyar fiatalság procuratora 18-9-ig működött. — Azóta a pesti m. kir. egyetemnél jogtanár, tanítványai tisztelőnek és szeretetének tárgya. Jelenleg a magyar magánjog, jogtörténet és bányajog rendes tanára. Előadásait az elmélet és gyakorlatra való párhuzamos tekintet teszi érdekessé, tanulságossá; ehhez járul történelmi ismereteinek gazdag tárháza; valamint a számtalan utazás, különféle életviszonyok, bel- és külföldi tudósokkal való folytonos érintkezés által szerzett általános ismeret, tapasztalat és életphilosophia. Mindezek, valamint jogtörténeti terjedt ismeretei eredményezik, hogy a magyar fiatalság töle a magyar jogot nem elszígetelt, hanem más jogrendszerekkel összehasonlítva és jogtörténetileg kifejtve tanulhatja meg, mely oldalra, — bár mint tiszteljük Kelemen, Frank stb. más irányu ér-

demeit, — mind ez ideig igen kevés figyelem volt fordítva.

A jogtudomány mivelői századunkban két főiskolára, a jogphilosophiára és jogtörténetre, oszlanak. Dr. Wenzel G. ez utóbbinak hive. Ehhez vonja őt a jogtörténet és történelem iránti rendkívüli vonzalma, valamint azon meggyőződése, hogy a jogeszmé a népek fokozott fejlődésével tökélyesbül, és hogy az észjog nagy részben nem egyéb,

tárat, nem kimélve időt, fáradságot és költséget. Hazánk történetét, jogéletét illető több becses adatot tett közzé. E működésért való elismerés következtében bizott meg a m. Akademia történeti osztálya által az új „Árpádok okmánytár” szerkesztésével és kiadásával, mely munkának eddig 4 kötete jelent meg.

1847-ben választott meg levelező, 1858-ban pedig rendes tagnak, s azóta Akademiánk legmunkásabb, legbuzgóbb tagjainak egyike. A 49 után bekövetkezett nehéz időkben, midőn a tudományokra is hatott az általános lehangoltság, midőn meggyérültek az akademiái felolvasások, azon időben is igen gyakran találkozzunk dr. Wenzel G. nevével az értekezők névsorában.

Önálló kiadott munkái: „Osztrák általános bányajog (1856), „Osztrák polgári törvénykönyv” magyarázata, egy nagy vastag kötet; és most legújabbban jelenik meg tőle: „A magyar és erdélyi magánjog rendszere” (eddig két füzete jött ki). Ezen munkában, más jeles oldalait elmellőzve, különösen megemlítendő azon jelenség, hogy az újabb közt (értem a jelen századot) ő az első, ki Magyar- és Erdélyország magánjogát, történeti fejlődés, rokonság és hasonlatra való tekintettel, mint ugyanazon alapu és eredetű jogot, együttesen tárgyalja. Ezen önálló munkái kivül számos értekezését és közleményét találjuk tudományos folyóiratainkban.

Ennyit az érdemes férfi munkásságának ismertetésül. Szolgáljon ez is példányul, hogy miként lehet alapos tanulmány és szorgalom által állást, elismerést és hírnevet szerezni; szolgáljon ez ösztönzésül azoknak, kik hasonló pályára törekvenek, mert az alapos tanulmány oly kincs, mely már a mi viszonyaink közt sem értéktelen s nem marad elismerés nélkül.

DR. WENZEL GUSZTÁV.

mint ezen fejlődés által elért igazságok elmélete és összege. Nem akarunk e két iskola felett ítéletet hozni: annyi azonban áll, hogy a jogtörténeti iskola keletkezése a történeti mélyebb, alaposabb tanulmányokat hathatósan elősegítette.

Wenzel Gusztáv is beutazta hazánk nagy részét, átkutatott nyilvános és magán levél-

Ki az árva? *)

Nem az, nem az az árva,
A ki anyja csókjára
Immár hiába vár!
Árvább, a ki résztvesz ben,
De az édeséget nem
Érezi benne már.

Nem az, nem az az árva,
Kinek nincs meg mára
Betevő kenyeré!
Árvább, a ki lelkében
Marad szomjan és éhen,
S vágynak van tele.

Nem az, nem az az árva,
Ki a világot járja
Bujdosva mint a vad!
Árvább, a kit keserve,
Emberök közt hord szerte,
S emberre nem akad.

Nem az, nem az az árva,
Ki egy sírnál megállva,
Ott zokog, sír magán!
Árvább, a ki könycespnyit
Harmatot sem tud lelni,
Élte sivatagán.

Nem az, nem az az árva,
Ki szívet nem találva
Magányosan eped!
Árvább, a ki naponta
Százszor is megátkozza,
Hogy egyszer szeretett.

Dalmady Győző.

Adatok Rév-Komárom halászatához.

(Vége.)

Legelső említés tételik évkönyveinkben a komáromi halászatról 1075-ben, midőn I. Geiza a Garam melléki sz.-benedeki apátság alapítván, a komáromi határban 3 eke földet vagyis régi telket és ugyanott szabad halászatot engedményezett a nevezett apátságának. — Ebből az tűnik ki, hogy ezen halászáti jog királyi haszonvétel volt, vagyis inkább a várhoz tartozó s királyiak által elidegeníthető jövedelmi forrás.

Vegyes házakból származott királyaink alatt a komáromi vár is azon szerkezetet nyerte, melylyel bírtak egyéb magyar várak azon időben, t. i. a szomszéd falvakban, — melyek a várhoz csatoltattak és a várjóságot képezték, — Csallóközben és Mátysföldön laktak a várjóságbírók; ezek igen csekély adót fizettek a várparancsnoknak, például néhány vizát vagy más halat, s a várjóságot saját hasznukra hűbérben művelték; de had idején és egyébkor is a várat őrizték és katonáskodtak a királyi zászló alatt, a várjóságokhoz tartoztak a többi közt már 1268-ban Keszi és Szent-Andrásfalva, ezek idővel Rév-Komáromba beolvadtak. (Fényes: Komárom Vármegye. Pest 1848. 84. l.)

I. Mátyás királyunk különösen kedvelte ezen várost, melyet nemcsak királyi mezővárrossá emelt, hanem 1472-ben kőfallal is körüllkerítetett; itt volt szép gyümölcsöse (Pomarium) a mai pihegő- és tolnai utca helyén, ugyisint szép vadaskertje, a város határának felső szélén, hol most a vadas dűlő van, halastava pedig Gutánál volt, mely Komáromhoz két órányira fekszik. — (Alistáli Lakó Gábor, volt komáromvárosi tanácsnok kézirataiból, mely a városi levéltárból gyűjtött és Rév-Komáromra vonatkozó adatokat foglal magában.)

1500 körül Suntheim László, I. Miksa császár történésze, utazván a Dunán Titelig, Komáromról azt jegyzte fel, hogy ott rendkívül sok vizát és tokhal halászatot, egyszerre száznál is többet fognak, ezeket Bécs felé és

más országokba is elviszik. (Győri történelmi és régészeti füzetek. II. kötet. Győr 1862. 121 lap.)

Az 1518-diki országgyűlésen a 14. t. cz. szerint Rév-Komárom, Munkácsfalva, Tatával együtt a királyi konyha tartására rendelkeztek; Komárom kiváltképpen tokkal, vizával tartozott szolgálni.

1526. A szerencsétlen mohácsi vész után aug. 31-ikén az özvegy királyné kíséretével Budáról Pozsonyba menekült, utjába ejtvén Komáromot, hol sept. 1. és 2-dikát töltvén, hű emberét, Endrédi Somogyi Ferenczet tette várparancsnokká. Szokásban volt ez időben a Duna mentében fekvő városokban, hogy a városi tanács az idegen főurakat, ország zászlócsait, vagy más követeket, kik falaik közé érkeztek, hallal megajándékozta, sőt hasonló ajándékokat távolabb helyekre is küldött; ilyes példákát böven mutat fel Pozsonyvárosra számvevő könyve ezen időkből, így ezen év sept. 1-én György, brandenburgi őgrófnak, kit Neuhaus Ádám cseh kanczellárral együtt a Lajos király segítségére Győrre nyomultnak állítanak történetíróink, 4 potykával, 6 csukával, 1 süllővel, néhány menyhallal, sigérrel, márnával, keszeggel, 8 kanna község-borral és 90 zsemlyével kedveskedett Pozsony városra; a nevezett őgróf tehát nem nagyon siethetett Mohácshoz a török ellen, sőt talán inkább el Mohácstól Bécs felé. És hogy az ütközet

gondja sem igen nyugtalanította, mutatja az, mert a város által küldött boros kannákat újra megtöltette — Pók Jánosnak, a királyné udvarmesterének, szintén Pozsonyvárosa 1526 oct. 10-én néhány sigérral, csukával és menyhallal kedveskedett, mely ajándék a mi pénzünk szerint körülbelül 3 fuba került.

1563-ban Miksa magyar király koronázása alkalmával a halak ára ez volt: egy font vizát 6, csuka 6, ponty és harcsa 4 ezüst fillér, a mikor is három ember számára való kenyér 1 ezüst fillérbe került. (Fessler Geschichte der Ungern VIII Band. 433 p. Leipzig 1850.) — Mily hatalmas voltak ekkor folyóink, feljegyezte Oláh Miklós (†. 1568.) krónikájában (Nic. Olahi Hungaria pag. 22. in Belli Adpar. ad. Hist. Hung.) hogy az ő idejében ezer pontyot és harcsát, olyakat, hogy fél öl helyesőségnek voltak, Bácsban, s a szomszéd helyeségekben egy aranyért meg lehetett venni.

A 16-dik században szokásban volt a Komárom és vidékén fogott legszebb vizákkal a bécsi császári konyha számára kedveskedni, erről tanuskodik a következő eredeti oklevél: Németh János komáromi udvarbíró bizonyítvány levele kelt 1568. nov. 9-kén. „En, ki vagyok Németh János, római császár ő Felsége udvarbírája Komáromban, vallom ezen levelem által, hogy én az nasszadi szegjéről, harmad része, az ő Felsége parancsolatjára, Usaly Péter uramtól három vizát vettem el, kit én ő Felsége konyhaszükségére Bécsbe küldöttem. — Annak való bizonyosságáért adom Usaly uramnak ezen pecsétés levelet. — Továbbá tesztek én oly bizonyosságot, minelőtte ide érkeztem, hogy ezen Usaly Péter uram az ő Felsége szükségére Bécsbe az güttai és nasszadi szegjéről hat vizát küldött volt. — Actum in Gutta decima nona novembris anno 1568. Németh János comáromi udvarbíró manus pr. (P. H.)”

Jegyzet: Szegje (szöglye, szegle) híhetőleg oly szeglet neve volt, melyet valamely folyam kanyarodása, két folyam összefolyása képezett. Ilyen szegle alakult Gutta mezővárosánál a Duna és Vág egyesülése helyén. Ide közel kelet felé volt Pusztá-Ó-Gutta, és ezzel szemközti Nassvad falu, a Nyitra folyó jobb- és balpartjain, valamint a Nassvad

alatti mocsárt, s több kis szigetet és szegletet képző úgynevezett Ásvány-ér. (Divatcsarnok. 1854. 29. sz. 664. l. Mátray Gábor közlése).

Azonban, miként alább látni fogjuk, a fentebbi kedveskedés inkább rendelés volt, melylyel tartoztak a komáromiak régi törvény és szokás szerint a felség konyhájához járulni.

1577. Sincendorf császári követ Konstantinápolyba utazván le a Dunán nagy kísérettel, ezen utról naplót vezetett Schweigger Salamon követségi káplán, pontosan feljegyeztvén honunkban szerzett tapasztalatait. Komáromhoz nov. 13-án késő este érkeztek és ágyulövészekkel fogadtattak; azon este a komáromi alparancsnokot Samaria Ferdinándot megvendégelték a hajón, másnap viszontagsul reggelire ő hozott a követnek özet, jó magyar halat, és más egyebet. (Sal. Schweigger's Reisebeschreibung. Nürnberg. 1608. folio. pag. 8.)

1592. A mint ezen évi Komárom városi urbérből kiviláglik, a győri és Vág-Dunában fogott halaknak egy negyedrésze a királyé volt. A viza-halászatok, kiknek bárkájok volt, fizettek évenként 5—6 vizát. — Az úgynevezett királyi halastavak Martos körül évenként 10 fter adattak hasznóbére, a ugyanott levő felső tavak hasznóbére 8 ft. volt. (Fényes: Komárom-Vármegye. Pest. 1848. 89 lap.)

1642-ben Komárom megye végzése szerint Kava elhagyott pusztán Várkonyi Amadé Lénárt helyettes nádor nevében tiltatik a Dunában való halászat. — (Fényes: Komárom Vármegye. Pest. 1848. 64 lap.)

Legnevezetesebb ága a komáromi halászatnak mindenestre a viza- és tok-fogás, azért érdekesnek tartom e tárgyat bővebben kifejteni. A viza és tok a vándor halnemekhez tartozik és hazájok a Fekete-tenger, hol mint csendesebb és bátorságos helyen szoktak ivni. Február vége felé ezrével jönnek ki a tengerből az oda szakadó folyókba, ugy a Dunába is, innen aztán a Tiszába és más nagyobb mellék-folyókba, egyes vizák olykor felmennek egészen Pozsonyig, de már azon tul ritkán találhatunk, s így ha a Duna csavarodásait felszámoljuk, közel ötszáz mérőföldet utaznak el hazájokból, és pedig minden évben Komáromig, sőt Győrig feljövén; a Fekete-tengerből mártius elején indulnak ki, így hét hónapon át utazván, fel és le napont két mérföldnél több utat tesznek meg. — Mikor felfelé a viz ellenében jönnek, akkor a folyam fenekén usznak, nem levén ott a viznek oly nagy sebessége, s így a feluszás kevesebb erővel jár; mikor pedig hazájukba visszatérnek, a viznek felületén tartózkodnak, mivel ott a víz sebesebb levén, gyorsabban is evezhetnek. — Nagyobb kérdés a természetvizgálok körében az, mi okozza ezeknek minden évben való kibujdosását? Némelyek azt állítják, hogy élelmök keresésére is ildözésére oszlanak el, de azt a Fekete-tengerben bővebben feltalálhatnák. Igazabb oka kibujdosásuknak az lehet, hogy ezen gyenge bőrű halak a férgek miatt nem maradhatnak nyáron a Fekete-tengerben; azért mihielyt a tavaszi meleg megszaportja a férgeket a tengerben, serenekint oda hagyják azt. Ezt megerősíti azon tapasztalás, hogy ha vizát vagy tokot fognak ki a vizból, fejük bőrén sok apró férgecskét szemlelhetni, melyeket ha nagytöltő ívegen nézünk, számuk igen megszapordik. Bár ki vakarja meg egy ily kifogott vizának fejét, tapasztalni fogja, hogy szintoly örömet állják azt, mint a balhás ebek. Ezen apró férgek meglepve a vizák fejét, mindjárt tavasz kedetével a Fekete-tengerben, ott nem maradhatnak a nagy viszketégtség miatt, s azért usz-

nak szüntelen viz ellenében, mert ez a hűves és sebes víz némiképp vakargálás helyett szolgál nekik; ha csak el nem fogatnak, mindaddig felfelé usznak mig ezen férgecskék meg nem szabadulnak; ezek pedig nem vesznek el előbb, mint az ősz kezdetével, a mikor ők is, nem levén már a vakarásra szükségök, s talán a víz hűvesedését és az ivásra való szükségét is érezvén, hazájokba visszatérnek. Ez a viszketégtség, nem pedig ügyetlenségök okozza azt is, hogy ezen hat, hét, sőt nyolcz mázsás vizák könnyen engedik magukat megfogatni. Mihielyt észreveszik a halászatok, hogy viza van hálójokban, csendesen viszik azt a part felé, s mikor annyira vitték, hogy a Duna gázolható, akkor közölkök egy bemegy a Dunába, hónaljig vagy nyakig való vízben megfogja a viza fejét, s a nála levő kötelel rá hurkolja, s többek segítségével a partra kihuzza.

A viza feje széles, rövid, bőre sima, a hátán fekete, oldalán kékes hullámzó, hasán fehér; hossza 2 öl, néha több is, sulya nálunk 2—8 mázsás, de az oroszoknál a Jaik folyóban nem ritkán 10 mázsásokat, 18—24 lábnyi hosszukat is fognak. Igen falánkok, különösen az apróbb halakat szeretik ildözni, de azért vadkacsákat, sőt a vizen uszó kákát, gyökeret és fadarabokat is elnyelik; szaporodásuk rendkívüli, mert ikrajuk, mely néha 2 mázsa nehéz, 3 millió petét tartalmaz, husa ugyan nem oly jó, mint a tokhalé, de kipótolja ezt az árban nagysága. Kerestek ezikk ezenkívül a vizahőlyg, melyből enyvet főznek.

A tok, mely közönségesen 5—6 láb hosszú, színe kékes-szürke, hegyes orru; apró hallal táplálkozik; husa különösen jó ízű; már a görögök és rómaiaknál nagy kedvességben részesült, így Athenäus (VII. 15.) szerint minden nagyobb lakománál főtelül szolgált; Ovid nemes halnak nevezi; Cicero a tobzódóknak szemrehányásképp hozza fel vettékül, hogy tokhalat esznek; Plinius (IX. 71.) írja, mikép virággal feldíszítván a tokhalat, megkoszorozott szolgák zenekísérettel hordták fel a legpompásabb asztalokra. Fogása igen könnyű móddal történik, mert lomhaságánál fogva ha hálóba keveredik, meghuzza magát csendesen s ekkor a halász kötelel huz száján és kopolytján keresztül és csolnakához köti, hanem őrizkedni kell ekkor farkától, mert volt eset rá, hogy azzal egy vigyázatlan gyermek lábszárát eltörtte.

A harcsa, legnagyobb édes vízi hal, mely folyóinkban honos, közönségesen 2—3 láb hosszú, de nem ritkán ember nagyságú s vastagságú, és sulya mázsás, sőt fogtak már Dunánknál 9 láb hosszú, két ember vastagságú és két mázsa sulyu harcsát is, azonban igen lassan nő és nem igen szapora; husa fehér, zsíros és szálla nélküli, igen finom izű. A fonnebbiekben kívül Komárom környékén a következő kisebb halak nyeretnek: ponty (potyka), csuka, márna, keszege, süllő, sigér, menyhal, kárász, keszeg és sereg. — (Mindenes Gyűjtemény. Rév-Komárom. 1790. III. Negyed. 36. l.) Oken : Allg. Naturgeschichte VI. Thierreich III. Band 66—88 l.)

1765-ben a Rév-Komáromi halászatok czéh-szabályai voltak: „I. Mivel a vasárnapot az Ur Isten az maga tiszteltetére rendelte, azért mindnyájan a halászat szombatost estve éjféltől haza jönni, ha a széltilt vagy mástól meg nem akadályoztatnak, tartoznak, és a vasárnapot megülnék, a ki pedig jöhete, és meg nem jönne, s elmaradásának más helyes okát nem adhatná, és a Czéhnek híreire lenne, ha öreg halász, 2 frtra, ha koczás, 1 frtra büntetessék a Czéhnek ldájába. — 5. A mely halászelgény czéhbeli halász mester lenni kívánkozik, az magát a Czéhmester előtt jelentse a végett és legelsőben is jelentő

pénzüli a Czéh-ldájába 1 frtot tegyen le, azután böcsületen születését, 3 tanuló, és 3 vándorló esztendeinek helyesen lett kitöltését bizonyítsa megszokott levél által 'sat. — 13. Az Tanyákon halászó halászatok közül, az kik renndel szoktak tanyát vetni, kiki ugy vigyázzon halászásra, kiváltképpen akkor, a mikor az örökhalaknak fogásának ideje szolgál, hogy mihielyt az, ki előtte tanyát vett, letévén az őrfját, mindgyarást utánna Tanyát vessen, hogy kisedelmés volta miatt kár ne következék, ha pediglen azt nem cselekedné, az olyaténának büntetése legyen 50 pénz. — 15. Az Dunán, az mint privilegiumok tartja az halászatoknak, mindenütt szabadon halászhatsz, de ugy mindazonáltal, hogy a földes Uraság, az kik földén halásznak hirt adjanak, az kik a Czéhnek kötelesek, ha pediglen a halászatok közül valamelyik, valamely földes urnak a Tanyáján avagy földén Vizát, Tokot, vagy Sőreget (melyek másképpen kötöles halaknak hivattatnak) fogand, tehát abból járandó negyedet az földes Urnak, az kinek a tanyáján fogatik, igazán kiszolgáltatassa. — (Tudom. Gyűjt. 1823. VI. 75. l.)

1778-ban a viza — és halfogók a városnak 39 ftot fizettek évi hasznóbért. (Korabinszky. Almanach von Ungarn Wien 1778. 393. lap.)

1820-ban s halászatok öreg hálósok, — koczácsok — és horgászokra osztályoztattak, de mind egyezheltiek voltak. Legjelesbe az öreg hálósok, ettől a többieket csak a szegénység tartja viszza; ilyen őreghálós mester 8, amazok igen sokan voltak. Némelyek egyszersmind halkereskedők is és nevezetes kereskedést iznek Nagy Szombatba, Pozsonyba, Bécsbe és máshova is, sőt helyükbe is jönnek az idegen vevők. Ennek tulajdonítható, hogy Komáromban a hal nem oly olcsó milyen lehetne; általában az itteni halászatok igen ügyes viza- és tokfogók — 1848-ban volt ugyanott 19 halász, 1 legény, 7 inas. — (Tudom.: Gyűjt. 1825. V. 31. — Fényes: Komárom-Vármegye. Pest, 1848. 71. l.)

Említésre méltó a Komáromban szokásos „halebed” és annak főlelléke, a „halászlé”; ezen ételt ponty-, harcsa — és keszegéből, vörshagyma-, sőt és paprikával fűszerezve bográcsban megfőzve, készítik, melyet a város polgárai vig körben, többnyire a halásztanyán, szabad ég alatt szoktak elkölteni, sőt ritka komáromi lakos, ki azt maga ne tudná elkészíteni, nevezetes pedig ezen halászlé már csak azért is, mert annak készítőmódja egyedül Komáromban és Szegeden otthonos.

Mióta a gőzhajózás által okozott hullámzás zavarja a halak ivását, elmosván a lera-kott halpetéket, a halászat Komáromban hanyatlóban van, mint az ottani halászat vélekednek; legalább oly dus eredményt nem nyerhetnek, mint a mult századokban, azonban most sem ritkaság a nagy hal Komárom vizeiben, különösen vizapálykor igen dus halászatok szoktak történni. Most sem szűnt meg azért az ottani halászok kitarása és szorgalma, mely néha dusan megjutalmazza fáradozásukat. Szünnyei József.

Kiadó szállások Londonban.

London, márt. 20.

Térjünk egy óranegyedre vissza a kiállításra, nem hogy még egyszer végig menjünk rajta, hanem hogy azon jelentések egyikt vizsgáljuk közelebbről, melyek avval szoros kapcsolatban álltak, vagy — heysesbben szólva — annak kifolyása által magyarázhatók meg.

Bár mennyire lett legyen is elragadtatva az idegen a kiállítás csodái, s a világváros nevezetességei által, annyi bizonyos, hogy a lakás megkeresett minden örömet. Londonban laknia nem lehetett, másfelé kellett szállást keresnie. A kényelemről azonban minden esetre lemondhatott;

s az ember a mult évben nem is azért ment Londonba, hogy kényelmének adózék. De lakni utoljára mégis csak kell; csak nem lehetünk az azon tető nélkül, melynek őtáma alatt nyuglomra hajtsuk furaft fejünket. Vannak emberek, kik a világ minden részében birnak rokonokkal. Az ily szerencsések számára mindig áll készen egy lakás a Csatornán innen vagy tul. Más ember fia azonban, ki nem dicekedhetik ily szerencsével, csak a vendéglő, s a butorzott szállás között választathat. Angolországban a két említett szállás-nembeh még egy harmadik, az úgynevezett „boarding-house” is járul.

A „boarding-house” specificus angol intézmény. Ismerjük azt az újabb angol regény-irodalomból. Irigylendő halandó az, ki ez intézményt nem saját tapasztalásból ismeri. Fő előnye annak a tisztesség külső s el is lakhatik abban minden tisztességes ur és asszony. A matrona, ki feje ez intézetnek a rendezés, a respectabilitás fogalmának növelésére, fehér hajfűrtökkel ékeskedik, mindazok jellemért kezeskedik, kik vendégsetrető fötele alá gyülekeztek. Az ősz fűrtök minden gyanu távol tartanak. Egy „boarding-house” rendes inventáriuma áll egy testes öreg urból, ki a két India egyikéből tért haza, aztán szende német ifjoncból, ki angol szóra jött ide s végül egy pianinóból, mely különösen alkalmas elegius ömlegetésekre. A többi mind esetleges. Az egyik boarding-houseban vas-, a másikban fa-ágyakat látnak, színehagyott, fako függönyökkel, melyeknek mustraját két ódon, tanczólo angyal, s egy takarót, melyly a legrovendeb ember sem bír betakarozni. A többi boarding-house butorai, szőnyegek és függőnyei is különféle fokait mutatják a rokatagságnak, pornak és toldott-foldottságnak.

A társaság fölöté vegyes és változó jellemű. Ritka eset, hogy valamely vendég a boarding-house kényelmét egy hétnél tovább elviselje. Nőkben sincs hiány; de a boarding-house hölgyei azon ideggyöngösgében szenvednek, mely a szép nemnél akkor szokott mutatkozni, ha egy bizonyos kort, a férjhezmenetelle való kilátás nélkül ért el; e nők az erényességéről tuligazított fogalmakkal birnak és társalgásuk szigorú zététek által jeleskedik. Fialat és esinos nők egy boarding-houseban sem találhatók. Asztal fölött az indiai öreg ur viszi a nagy szót s a társaságot avval igyekezik mulatítani, hogy a szemérmes german ifjut telhetőleg viczezzel, kopott, stereotyp écekkel. Az ételek a ház kiváló előkelőségnek megfelelők. Minden vendég szabad szolgátságban áll annyit enni, mennyi neki tetszik; de sokat enni rosz izlésre mutat.

A pecsenye megfordított arányban áll az étkezök számához s a fehér fűrtök hölgy úgy ért annak boncsolásához, hogy jó darab marad meg belőle a másnap reggelire. Az említett fehér fűrtök nő, mint ezt hirdetésiben olvashatjuk, a boarding-house minden lakóját „boldoggá” akarja tenni, „édes otthoni, saját „házeljet” adva nekik, hogy ily érezzék magukat, „mint egy, és ugyanazon család tagjai.”

Mindenkinek saját belátására bízatik, kitalálni azon viszony természetét, melyben a félénk jungling az indiai bácsihoz áll, ki mindig nevéti, rászedi őt, vagy azon hölgyekhez, kik nővéreknek öregek, anyáknak telelérnyesek, s minden egyébre, a mije férfiak lehet egy nő, sokkal tisztességebbek. E „családi boldogság” ára is igen tisztességes s őszhangban áll a háztartással s a házban uralkodó modorral és finom szokásokkal.

Ez tervrajza egy „ajánlásra méltó” londoni boarding-house belsej életének.

Londoni vendéglőben lakni, nem teljes lehetetlen, de nem angolos. A londoni szállodák csak arra valók, hogy bennök megháljunk s reggelizünk. Egyébre nézve nem is léteznek. Igaz, hogy Jermyn-streetben és Charing-crossban vannak vendégládák, melyekbe gazdag, fogatos és lakajokkal bővelkedő nagy urak, küllországi követek és incognito utazó koronás fők szállani szoktak, ha Londonba jönnek. Eugenia császárné utolsó ittlétekor Claridge-nél, és a japáni követek Marllyál szálltak meg. Hanem ezek aztán olyan fajta emberek, kik az ily drága mulatást meg is birják fizetni. Egy fiatal házaspár, mely a Brunswick-hótelbe tévedt, számadását a Timesben közölte. Három napi lakásért, ágyakért, világításért, ételeért, és szolgálattért egy kis vagyon, 300 ftot fizettek. Midőn a szálloda tulajdonosa olvasta a közleményt a Timesben, szép nyugalmasan leült, hogy e világlap kiadójának megírja, miszerint — tökéletesen úgy van, már az ő vendéglőjében ilyenek az áruk, s aki hozzá száll, az legyen előkészülve az árakra. — A londoni szállodák nagyobb része csak hálósobák-

*) Mutatvány. Dalmady Győzőnek „Szerelm” cím alatt megjelent újabb költeményeiből.

ből áll. Minden emeletben van egy (sajátké) egy „sitting-room“, az az lakszoba is; de ezt külön kell bérelni s a vendégek által rendszeren csak a végre használatnak, hogy nagyobb látogatásokat fogadhasanak el. Minden egyébre nézve, mi az alvón kívül az élethez tartozik, közös termek vagy szobák vannak földszint.

Van itt *coffee-room*, a reggeli, „*commercial-room*“ az üzleti látogatások, és „*smoking-room*“ a dohányzók számára. Mit kedélyességnek, otthonosságnak vagy lakályosságnak szoktunk nevezni, a londoni hotelekben nem létezik s mielőtt reggeli lapjához vagy szivarjához juthat az ember, föl-alá kénytelen futkosni a lépcsőkön s egyik szobából a másikba kell botorkálnia. Az olyan számára tehát, ki megszokta, saját lakásán nemcsak aludni, hanem a körülményekhez képest reggelizni, szivarozni, lapot olvasni és barátokat is fogadni, csak a butorzott szállás — „*apartment-furnished*“ kínálatok.

Egész könyvet írhatnak ezekről az „*apartment-furnished*“-ekről!

Hányszor intettek már felém valamely ablak üvegtáblája mögött, a vörös selyemzsinóron aláfűzött cédulák! Hány ajtókopogót — Angolországban a csöngetőt kopogó helyettesíti — hoztam már mozgásba s hány szolgát kérdeztem már, miután ajtót nyitottak: „melyik az a kiadó szoba?” — s

hányan dícsöttek, magasztalák elöttem az „*apartment*“-elvényeit!

A szárazföldön a kiadó szállás s bérbeadó egészen más dolog mint Londonban. — Fél Páris

„*chambres à louer*“-ből áll s Bécsben Pesten a „különbejárati, ablakkal utcára szolgáló szobák“ napirenden vannak. Londonban minden kinek saját háza van.

„*My house is my castle!*“ Háza nekem erőssége! — Jól emlékszem, midőn ezelőtt több évvel laktam N.-Körösön, Sándor urambátyám asztal fölött családostól szörnyen kinevetett, midőn azt állítam, hogy Jókai valamelyik beszélyében, az angol lakmodor miatt tüzes menkö gyanút káromkodó táblabíró nem hiában szedtevetézt a miatt, hogy minden családnak külön kapuja, hogy első emeletben az ebédlő, másodikban a társalgó, harmadikban a háló volt — mert csakugyan úgy is van. Komolyan azt hitték, hogy Jókai viczel.

Bár Londonban elég utca van, melyek csak bérbe-adásból élnek, de az idegenre mégis görbe szemmel néznek, ha szállást akar kivenni. Ép úgy lehet az az idegen „*swell mob's man*“, az az magyarán mondva, tolvaj tisztességes ruhában. Londonban a bérbe-adás bizalmatlansággal kezdődik, s hogy igazat szóljak: a bizalmatlanság kölcsönös. Londoni házbán hányféle lehetősége van az elrejtett titoknak, ha életünkben először lépünk be annak kapuján! De az ember belefárad házról házra, utcáról utcára vándorolni; az a lakás legjobb, melyet először fedeztél föl, butorzata türethető, van gáz-lámpája, sőt gáz-lángos kandélszéria is, hálószobája tágas és csöndes, a vízvezetés tökéletes — az árra nézve megalkuszol s aztán behuzcolkodol.

Londonban csakugyan ne is várja azt valaki, hogy az első napokban jól érezze magát szállásán, és ez úgy hiszem, nemcsak itt de másutt is úgy van. Eleinte Londonban csak úgy mint másutt, nemcsak a kellemetlen kipakolás vár reánk, de

még az is nagy gondot okoz: ezt amaz legcélszerűbben hogyan lehetne elrendezni, elhelyezni. Az új térbe bele kell élnünk magunkat s ez operatív ép oly nehéz mint unalmas. Sajátságos az azonban az fölfedezések, miket naponként csinál az ember. Midőn a selyem ruhás és aranyláncos háziasszony kalauzálása alatt nézted meg a szobákat, mialatt az szelid hangon figyelmeztetett leendő lakásodnak megfizethetlen előnyeire és feltűnő szívelyességgel viseltetve „jövendőbeliédnek“ (már mint lakójának) egészsége iránt: a butorokon mi kivetni valót sem találtál. A függönyök le voltak eresztve, hogy a szőnyegeket a naptól megóvják s az ezáltal okozott féllhomály szemeidet megvesztegette. Most azonban, midőn a nap teljes fénye jó beablakaidon, úgy találod, hogy a butorok már meglehetősen nyüttek, s hogy a szőnyegek elannyira szinehagytak már, hogy a napnak alig marad meg valami, mit halványítson. A zsöllye, mely talán azon titkos ok volt, hogy e szállást kivetted, behuzcolkodásoddal már is kiköltözködött, vagy ha megmaradt, a vele való közelebb érintkezés által ugy vagy meggyőződve, hogy a rugók el vannak törve. Ama szekrény, mely oly alkalmasnak látszott a fehérnemű befogadására, rozsul, azaz hegyesem csukódik, míg a másiknak zárja jó volna, de kulcsa nincs.

A theartartó hasonlóan tökéletlenségben szen-

Hatvani ref. népiskola. (Somogyban).

ved. Az ágy tüzetesb megvizsgálása után kitűnik, miszerint a párnák oly simák, mint a gyalult deszka s a matrácchoz ha nyulsz, úgy véled, mintha az holmi üvegszerepekkel volna kitömve, mik elődök egy ittelejtett palackjától származnak. A tükörnek az a sajátsága, hogy arcodnak oly szint ad, mintha beteg volnál, s oly alakot, mely nagyon hasonlít a fogfájós ember földagadt képéhez. Az ajtókilincsek jelleme nem mondható szilárdnak, miután mindig a maguk tengelye körül forognak, anélkül, hogy legcsekélyebb benyomást gyakorolnának is a zárra, s az ajtót azon szokásából, melynélfogva mindannyiszor kinyílik, a hánszor becsapod, csak úgy veheted ki, ha belől székkel torlaszolod el. — Kapukulcsot — „*the latchkey*“ — mely az örökösén bezárt londoni házaknál kikerülhetlen butor — nem is kapsz, bár azt, mint meg volt ígérve, már első nap kellett volna átvenned; s a szerencsétlen bérben lakó kénytelen, óráhosszat állani kiinn a hideg éjben vagy esőben, hasztalan erőlködve az első álom glomkarjai között horkoló szolgától fölcsegytüzni. Hogy másnap reggel a nap, s az ennek sugaraiban tánczoló rovarok által idejekorán föl ne keltsél, kénytelen vagy a függönytelen ablak elé sláfrókkot, üngöt vagy plaidet akasztani, mely drappéria ha nem emeli is a szoba tetszőségét, de mindenesetre csökkenti annak világosságát.

Ezek oly calamitások, melyek nem specialiter

tengerentuli jellemmel bírnak. Peccatur intra muros et extra. Iliumnak falain kívül és belül akad baj, és rossz szállás mindenütt van a világon. Most azonban beállt maga a vén Angolország, „*old England*“ az ő kedves „szekaturáival“. A földszinti társalgó szobában — „*parlour*“ — melyben maga a háziasszony lakik, oly arczokat veszünk észre, melyekkel addig nem találkoztunk. A hangos beszéd azonnal halk suttogássá csökken, ha a szállás-bérlő halad el arra. Különös sejtelmek fogják el őt. Egy este, midőn haza tér s a „csilárnak“ ágait föl akarja gyújtani, légszez nem jó és sötétben kell fölkeresni ágát. Másnap reggel, hogy mosdó-szekrényéhez lép s a csapot fölcsavarja, víz nem jó s az üvegen felejtett tegnapi maradékkal kell beérnie. A lény, ki rendszeren kiszolgálja őt, dult vonásokkal tér szobájába és kérdéseire nem akar felelni. Végre egy fél koronával kinyitod száját és rémület fog el, midőn megtudod, hogy a lady — megszüntetve fizetését! A gáz-társaság megtagadja a légszezt; a vízvezető-társaság a vizet. — Itt a hátrálás ideje! Egy nappal tovább időzni e házban veszélyes, mert holnap beálltanak a hitelezők és elveszik a te ingeidet, a te kabátodat, a te órádat és a te pénzedet. Mert a bérben-lakó old Englandban minden ingóságával kezkesedik a háziurért. Fölséges, utánzásra méltó törvény, különösen pedig a kéjtuzóra nézve, ki legkényelmeseb módon szabadul meg terhes podgyászától e szeretreméltó szokás által!

Tehát ki kell huzcolkodni, minden áron s mentől előbb! Igen, de hová? Úgy le vagyunk feszülve, s úgy el vagyunk készülve mindenféle balcsetekre, hogy ránk nézve mindegy akár hova megyünk, ha csak e borzasztó házból kiszabadulunk. — Szemköt van egy csendes utca. Nem igen látszik ugyan valami előkelőnek, de nyugalom után epedünk. Ott látunk egy kis házikót ezen ismeretes fölirattal: —

„*apartments furnished*.“ — Kopogatsz, kérdezősköddöl, körülnézsz, megalkuszol s bevonulsz, boldogan afölött, ha mögötted becsapódik a kulcsalan szomszédház kapuja. — „Mit cselekedtél?“, kiált föl barátod, kinek megmondod új szállásodat. „Hisz ez Londonnak leghírhedtebb utcája! Jó neveddel játszol, hiteledet kockáztatod, ha *abban* az utcában lakol!“ — Elhatározod, hogy minden hozzád czimezett levél, küldemény, meghívás, látogatási-jegy barátodhoz intéztetik, s mindezt — mig megfelelő lakásra akadtál — azon ürügy alatt, hogy rövid időre falura mentél. És midőn néhány nappal később első keserű tapasztalásodnak háza mellett elhaladsz, édes elégtételre, azon az ajtón, mely annyiszor boszantott, nagy, nyomtatott hirdetés pillantasz meg s a következőt olvasod le róla:

„Mr. Marsh szerencsés tudatni a t. ez. közönséggel, miszerint a közkevdességű és keresett családi residentia egészen új és fényes butorzatával együtt, adóságok miatt szabad kézből eladandó. — Tüzetes utasítások iránt méltóztatassanak Mr. Marsh intézetéhez, 2. Charlotte-Row, Mansion-House, fordolni.“

Ha Mr. Marsh szerencsés, a korábbi lakó még szerencsésebb, midőn órájához és tárczájához nyulva, arról győződik meg, hogy ott vannak zsebében és fölötté bántos pillantást vetve a „közkevdességű család residentia“, teremtőjének hátát ad, hogy az eladandó „fényes“ butorok sorába nem tartoznak ékszerai és ruhái. Dr. Tőkés.

A hatvani ref. népiskola.

(Somogyban.)

Korunk elutasíthatlan kívánata a népnevelés. Hajdanta — sőt még nem régiben is — a népművelődés ezen életető gyökere parlagon hevert. Most sok helyen melegen karolják fel ezen ügyet, bár teremne e szép ügyeket ohajtott gyümölcsöket! Puszták voltak, vagy épen hiányzottak az iskola-épületek, s ezért pangtak az iskolák szellemileg is. De minő képtelenség is kivánni, hogy egy nyomorult, roskadozott, s gyakran ajtó s ablak nélküli, füstös, mocskos zugban tanítsa jó kedvvel, kedvetlenül és kényszerítve megjelenő tanítványait a falusi tanító, s buzdítsa a rendre, jóra, szépre, nemestre, ha körülte mindenütt rendtelenséget, szennyet, nyomort lát és tapasztal. B.-Somogy kisebb egyházai sokáig nem voltak kivétel ezen rovás alól. Ma is van még itt néhány egyházközség, melyek iskolája olyan, hogy belőle csak hanyagság és inség néz ki; a legutolsó penészes vagy poros kalyibák ezek, melyekbe a gyermek csak úgy igyekezik, mint az elítelt a siralomházba. A legnagyobb rendtelenséghez szokott gyermek is szívesen siet oda, hol gyönyörködheteti szeméit; jó kedvvel keresi fel az iskolát, ha annak úgy külsején, mint beljében az előtte újságszerű rendet, csint, és izlést tapasztalja, mig irtózva fordul vissza azon izesztó zugtól, melyről azt hiszi, csak azért van a világon, hogy az ő testi, s lelki tömlőze legyen.

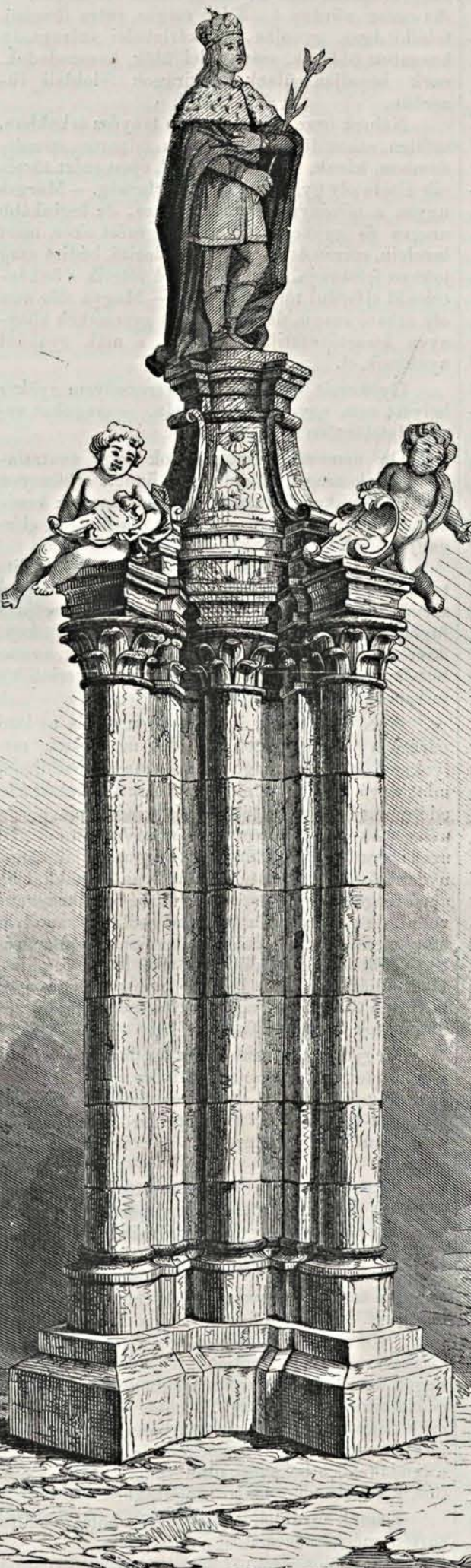
Néhol már szépen látjuk felkarolva a népnevelés szent ügyét. Somogyban is ittott csinos iskola-épületeket látunk emelkedni az eddigi rozszantak helyett. Kezdi belátni a nép, hogy az iskola csakugyan az első nélkülözhetetlen intézet, melyben anyagi s szellemi boldogsága gyökereszik. Alig épült fel a darányi népes ref. egyház csinos és czélszerű iskolája; ennek rajzát és ismertetését is a Vas. Ujság m. évi folyamában látuk) rögtön követte annak példáját a hatvani egyház is.

Hatvan Szigetvárhoz egy órányira, kis térségen fekvő helység, 480 lelket számláló egyház. Nehány év óta a lelkészi hivatal mellett segédtanító is működött. De érezve a nép a rendes tanító szükségét, minden erejét megfeszítve oda működött, hogy miután fundusa nem volt, melyre iskoláját építse, a lelkészi belsőségből hasított ki egy e czélnak megfelelő helyiséget, s arra a képiünkön látható s a nép csekély számához és erejéhez mért csinos iskola-épületet emelte, s abba rendes tanítót alkalmazott.

Az iskolaépületben van 2 igen csinos szoba a tanító számára, konyha, igen czélszerű és tágas tanterem, kellőleg rendezve, világos nagy ablakkal; azután kamra, és ezentul nagy pincze, s gazdasági épületek. Maga az iskola-épület, a nép által önként teljesített segéd-munkákon, fuvarokon, napszámokon stb. kivül, 1370 forintba került. Ezen összesség — áthatva a nevelésügy iránti lelkesültségtől, — herceg Bathányi Fülöp,

mint a helységbeli legnagyobb birtokos, 100 forinttal, és 8000 faltéglával járult.

Az iskola felépülvén, a buzgó gyülekezet még többre tör; érzi maga a fogyatkozást, s nem hagyja magát serkentetni, minden erejét felhasználva azon iparkodik, hogy egyháza és nemzetisége iránti kötelességeit mihamarább, és tökéletesen teljesíthesse.

Sz. Imre szobra Zirczen.

Mint látjuk, nem valami roppant épület ez magában véve; de teljes elismerésre méltó más, népesebb egyházak iskoláihoz képest is. Ismerek itt még nem egy iskola-épületet, melynek állapotát így lehetne lerajzolni: egy vesszőből font, és sárral bemázolt viskó, melynek egyik végén a konyhaajtó — képményt pótlólag — fujja a füstöt oda, hol a tanító lakosztálya nyílik egy alacsony kis

szobájával, melyben a család számos tagja kuncsorog, mely szobába két tenyéryi nagyságu, föl nem nyitható ablak ad némi fél-világosságot. — A viskó másik végéről nyekereg sztynyiladozott ajtaja az iskolának, melyből kimagyarázhatatlan nyomorság néz ki. Áll ez épület a falu végén, mint holmi cigány-kunyhó. Kertje egy talpalatnyi sincs, sem gazdasági épülete. Údvara Fiuméig terjed, mert a küszöbön kívül a széles országot fehérlik. Különbösen az épületet az összeomlás ellen néhány erős czölöp védelmezi.

Bár ébredne már minden egyház azon tudatra, hogy iskoláját vegye kellő pártfogolás alá, s iskola-tanítójának kellőleg tudná méltányolni jutalmazhatlan fáradságát, és segítene sanyaru helyzetén.

Hassunk, a mint lehet! áldva áld a nép is, látván hasznát annak, a mi lelki, testi jólétét előmozdítja. *) B. V.

Imre herceg szobra Zirczen.

Hazánk egyik nevezetessége a Bakony, melynek, mint annyi sok egyének honunkban, szintén rosszabb híret költötték, semmint megérdemelné. A 42 négyyszög mérföldnyire szétágazó Bakonyhoz hajdan Somogy és Zala erdei is tartoztak, de a szorosan vett Bakony Veszprém megyében terjed el. Nem csak külföldön, hanem sokan még itthon is csak úgy ismerik, mind vad rengeteget, utonálló haramiák rejtekhelyét, legfőlegb mint nagyszerű sertés-tanyát. A ki azonban keresztülutazza, láthatja, hogy a Bakony, hazánk egyik még ki nem bányászott, gazdag terménytára, hol a különféle alaku szép hegyeken nem ritkán rendszeresen kezelet, bükk- és kőrös-, cser- és tölgyerdők gyönyörködtek a szemet, — mig irtványos kies völgyekben csinos falukat s városokat találunk, iparos telepeket, apátságokat s városomlادékokat, s mindenütt szorgalmas földmívelőket szemlélnék.

A ki Veszprém város felől vesi erre utját, először is Kádárta helységbe ér, mely a veszprémi káptalan birtokaihoz tartozik; lakosai többnyire reformátusok. Ezután következik a sok élczre tárgyul szolgáló Rátót, herceg Eszterházy birtoka; legnagyobb nevezetessége az, hogy itt a kath. és ref. hívek szép egyetértésben egy fedél alatt imádják az Istent, miután templomaik közös tető alatt csak egy válaszfal által vannak elkülönítve. Ez is mutatja, hogy a rá-tótiak is okosabb emberek, mint a hir mondja rólok. — Ezután hegy, völgy, zordonabb s szelidebb tájak váltogatják egymást, mig Eplény pusztán elhaladva, nemskóra szejünkbe tünik a *zirczi apátság* messziről fehérlő két tornya. Majd bejutunk Zircz mezőváros csinos házakkal beépült széles utcá-

*) Legörvendesebb mindenesetre az, hogy népünk sok helyen saját ösztönéből, önként felajánlott munkájával és áldozatkészségével állítja fel iskoláit, s ezáltal művelődési hajlamának adja szép bizonyosságát, s becsületet vall az egész világot előtt. Ha elismerésreméltó szellemek már többször mutattak be élő példát, s ez lesz a Vas. Ujságunk ezentul is egyik legkedvesebb kötelessége. Szar. k.

„Medicus csárdás“ cím alatt Scholz Károly orvosnövendék egy zeneszereményt ad ki. Művére 50 krral hirdetésként, mely összeg e hó 30-ig városháztér 6 sz. 1. emeletre küldendő. Tiszta jövedelme az orvoshallgatók segélyegylete javára lesz szentelve.

Nemzeti színház.

Hétfé, apr. 6. „Szigetvári vértanúk“ eredeti szomorujáték 4 felvonásban, írta Jókai Mór. — Ez volt az első előadás, melynél a lapok szabadjegyei többé nem voltak érvényesek; ennél fogva nem levén alkalmunk színházban mindennap megjelenni, erre vonatkozó híreink valódiságáról ezután épen jót nem állhatunk. Némelyek azt állítják, hogy a színház mindjárt az első estén is, egész a kongásig üres volt: de mi épen ellenkezőleg úgy hallottuk, hogy az, minden zugában zsfólag megtelet, s így a meggazdálkodott szép összeg mindjárt nagyot lendített az intézetben. Azt is beszéltek, hogy a színészek egytől egyig a legfelsőbbekben játszottak.

Kedd, apr. 7. „A troubadour.“ Simon Gusztáv szerződött tag és Barrach Ede temesvári vendégművész fölléptével. Ugy hírlik, hogy mindketten igen ügyesen táncoltak. A többi szereplő is mind kitünően működött közre.

Szerda, apr. 8. „Gizella.“ — Couqui Claudina kisasszony, mint vendég, először lépett föl. Amint értesültünk, bájos éneke, különösen a piánób helyeken, egészen elragadta a közönséget. Csütörtök, apr. 9. „Gritti.“ Szomorujáték 6 felv. Szigligetiöl.

Budai népszínház.

Apr. 6. „Dunánan apó és fia utazása.“ Operette 3 felv. Offenbachtól. Tömtött színház.

Apr. 7. „Bánk bán“ Eredeti tragédia 5 felv. Katonától. Melinda szerepében B. Apraxin Julia lépett föl.

Apr. 8. „A nevelő.“ Francia vígjáték 2 felv. Utána a kaucusz-ember mutatta be bámulandó hajlékonyságát.

Apr. 9. „Pünkösdi királyné.“ népszínmű 3 felvonásban.

Szerkesztői mondanivaló.

6535. M. Vasárhely. E. K. Az ujonczos körül előfordult állítólagos visszaélések orvoslására az illető hatóság megkeresését kell ajánlanunk. Hírlapi uton e tekintetben nem tehetünk semmit.

6536. Makó. Halász M. urnak. Meg kell vallanunk, hogy a levelet nem értjük. Ha netalán keserűség és megbántódás akar lenni, úgy az ellen a magunk s a kérdéses vers írója nevében innépelesen óvást teszünk, s el nem fogadjhatjuk. A lapunk múlt számában megjelent verszet nem volt gúny, hanem — mint azt mindenki beláthatja — igazi becsülés nyilatkozata hazafias szellemű, derék csizmadia-iparosaink irányában. Ezt bizonyítgatnunk sem kell. Azért a t. czéh nevében irt levelemben komolyabb hangot és a derék költő irányában több méltánylatot keresnénk. Elvárjuk.

6537. Győr. T. K. A kívánt számot annak idejében elküldtük, most újra küldjük. A további közléseket kérjük.

6538. G. Halász. B. J. Az elmekezős elhelyezése tárgyában nem marad egyéb hátra, mint a megyei hatóság közbenjárásához folyamodni. Országos intézetünk, fájdalom, még nincs, hova az ily szerencsétleneket utasítani lehetne, de hatóság! azon talán lehetséges, a bécsi efféle intézetbe juttatni a sz. növendéket.

6539. Egy olvasó. Mi is úgy hiszünk, hogy tollhiba, a mit a figyelmes olvasó könnyen kiigazíthat. Várjuk a szerző nyilatkozatát.

6540. Debreczen. R. I. Legszivesb köszönetünket. Az ily elismerés és részvét legszebb hűsveti piros tojás volt nekünk. A szóban levő tárgyban más oldalról nem kaptunk közleményt. A kép még nem készülhetett el, de hiszen nincs is időhöz köte.

6541. Tokaj. W. J. Ily általános panaszokkal csak az egész osztályt bánatunk méltatlanul. Készleteket s eseményeket kérünk.

6542. Belicza. I. A. Örömet teljesítenék kívánságát, de a közölt tárgy most a lehetetlenek sorába tartozik.

6543. Békés. G. L. A megbízás szerint jártunk el. Udvözlölközök elöretörök, derék tagtársainkat!

6544. Veszprém. J. E. Az új küldeményt vettük. Erre már mulhatlanul bővebben kell válaszolnunk. Nagy bajt okoz a terjedelelem. Mint látja ön, addig is használunk belőle, a mit lehet. Nehány nap múlva bővebben magánuton.

6545. Barabás. P. K. Okvetlen utnak indul e héten.

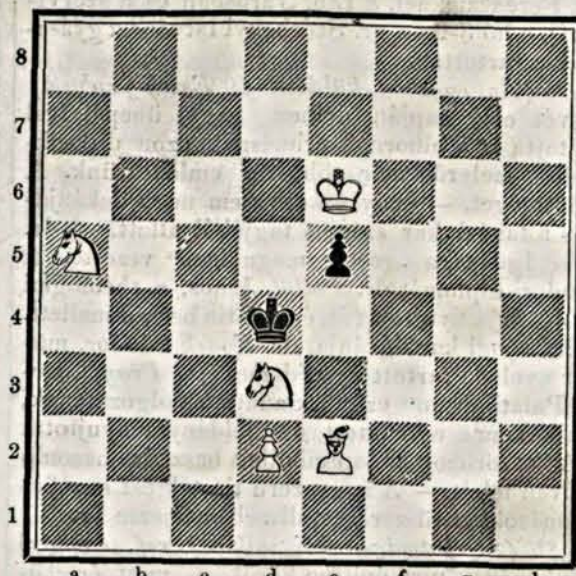
6546. Szöny. M. G. Miért az a harag egy „Gáspár“ miatt, ha ugys oda talál a lap? De azért megreparáltattuk. Különbön szívesen mennék, ha — mehetnénk.

— A Vasárnapi Ujság régebb példányai ügyében: Keresetelnek a következő egyes számok: 1854. év 19., 24., 25. számok. — 1855. év 27., 28., 51. sz. — 1856. év 17., 18., 24., 51. — 1857. év 8., 14., 25., 47.,

48., 49., 50., 51., 52. sz. — 1861. év 21., 25., 26. és 27. számok. Minden egyes számért 15 kr. ajánlatik. Küldendők postai utóvét mellett Szdi Antal cím alatt Kétegyhádra.

SAKKJÁTÉK.

172-ik sz. feladvány. — Engel Imrétől (Pesten). Sötét.

Világos.

Világos indul, s 4-ik lépésre matot mond.

A 167-dik számú feladvány megfejtése.

(Banks Károlytól K.-Sz.-Miklóson.)

Világos. Sötét.

- 1) H h 6 - f 5: K d 5 - e 4: ♠ A
- 2) H f 5 - d 4: K e 4 - d 5
- 3) e 2 - e 4 ♠

- 1) H B d 6 - d 7
- 2) B e 4 - d 4: K d 5 - e 6:
- 3) H f 5 - g 7 ♠

Helyesen fejtették meg. Veszprémben: Fülöp József. — Vácon: Niczky Pál. — Kun-Sz. Miklóson: Banks K. Kis-Kürtősen: Csémiczky Károly. — Gyepszen: Kun Sándor. — Debreczenben: Sperber F. — Zagyva Imre. — Felső-Penczen: Endrődy Géza.

TARTALOM.

Dr. Wenzel Gusztáv (arczkép). H. P. — Ki az árva? Dalmady Győző. — Adatok Rév-Komárom halászatához (vége). Szinnyey József. — Kiadó szállások Londonban. Dr. Tükés. — A hatvani ref. népiskola (képpel). B. V. — Imre herceg szobra. — Mérges növényeinkről. Dr. Técsy József. — Egyveleg. B. L. — Tarház: Egyház és iskola. — Közintézetek, egyletek. — Közlekedés. — Mi ujság? — Nemzeti színházi napló. — Budai népszínház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti naptár.

Felelős szerkesztő Pakh Albert magyar-utca (lak. 1. sz. a.)

HETI NAPTÁR.											
Hó-és hetinap	Katholikus és Protestáns naptár		Görög-orosz naptár	Izraeliták naptára	Nap			Hold			
					kél	delel	nyug.	kél	delel	nyug.	
Április											
12 Vasár.	D 1 Quasimod.	D Quasim.	Mártius (ó)	Nisz.	6.	p.	p.	6.	p.	6.	p.
13 Hétfő	Justin, Hermen	Justin	31 F. Husv. vas.	23	5	20	0	58	6	43	2
14 Kedd	Tiborcz, Valer.	Tiborcz	1 April H. h.	24	5	18	0	37	6	44	2
15 Szerda	Anasztasia	Neszte	2 Titus	25 1. Perek	5	16	0	21	6	46	3
16 Csütörtök	Turibius, Ger.	Turibius	3 Nicetas	26 Bajt. Jos.	5	14	0	6	6	47	3
17 Péntek	Rudolf vért.	Rezső	4 József G.	27 [halála]	5	13	59	52	6	48	4
18 Szomb.	Eduárd püsp.	Eleuther	5 Theodul	28	5	11	59	37	6	50	4
			6 Eutich	29 30. Sabb.	5	9	59	23	6	51	4
					4	56	12	10	7	35	

Holdnegyed: ● Ujhold 18-án, 4 óra 21 perc reggel.

Tizedik évfolyam! Előfizetési fölhívás Szerkesztői jutalom-év.

Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok

1863-ik évi folyamára.

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok folyó évi első évfolyama, valamint az 1862-63. évi október-mártiusi félévi folyama e hó végével letelvé, — kérjük tisztelt előfizetőinket, hogy előfizetéseiket = a lapok folytatólagos megküldetése végett = mielőbb megújítani sziveskedjenek.

Előfizetési föltételek:

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokra együttvéve: évnegyedre, azaz: április-juniusra 2 ft. 50 kr., — fél évre, azaz: április-septemberre 5 ft., — háromnegyed évre, azaz: április-decemberre 7 ft. 50 kr. — A Vasárnapi Ujság magában véve: fél évre 3 ft., egy negyed évre 1 ft. 50 kr., — A Politikai Ujdonságok magában véve: fél évre 3 ft., — egy negyed évre 1 ft. 50 kr.

A Vasárnapi Ujság ezévi január-mártiusi folyamából teljes számú példánnyal még folyást szolgálhatunk. — Tíz előfizetett példány után 1 tisztelet-példány jár. — A pénzes levelek bérmentes küldése kéretik.

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok kiadó-hivatala
(Pesten, egyetem-utca 4-ik szám.)

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomatja Landerer és Heckenast, egyetem-utca 4-ik szám alatt Pesten 1863.

Előfizetési föltételek 1863-ik évre:

a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt, postán küldve vagy Buda-Pesten házhoz hordva:	
Egész évre (január-december)	10 ft.
Fél évre (január-junius)	5 ft.
Csupan Vasárnapi Ujság:	
Egész évre (január-december)	6 ft.
Fél évre (január-junius)	3 ft.
Csupan Politikai Ujdonságok:	
Egész évre (január-december)	6 ft.
Fél évre (január-junius)	3 ft.

Sztrokay Elek.
1818—1847.

Hogy az újabb korban csak ritkán van alkalmunk, e „harcias nemzet“ fia sorából katonai nevezetességeket felmutatni, az eléggé feltűnő tény, de az idők és viszonyok alakulásából származó kényszerűség, melynek elhárítása nem áll egyes jóakarát hatalmában. Mig a korábbi századokból alig említhetünk a közpályán szerepelt férfiakat, kiknek neve egyuttal hadi eseményekkel is ne volna szoros összefüggésben: addig az újabb időkben, (rendes és nem rendkívüli időkert értünk, melyekről szólni nem akarunk) csak elvétve akadunk egy-egy magyar névre, mely a hadviselés és hadtudomány terén lett emlékeztet. Ne vizsgáljuk ennek szülő okait, az intézményeket és viszonyokat, melyek e téreni törekvéseknek utját állják: de jegyezzük fel azon kisebb nevezetességeket emléket is, kik e körülmények között is működéseik némi sikerét mutatták be s legalább a jó szándék miatt elismerésünkre tarthatnak számot.

Ily férfuról emlékeznek a jelen sorok is, kire leginkább csak halála után lettünk figyelmesek, s ki, bár korán hunyt el, nemes törekvéseinek oly nyomait hagyta hátra, melyek megérdemlik, hogy rájuk mutassunk.

Sztrokay Elek, kiről szólnuk, a múlt évtizedben elhunyt érdemdús m. akadémiai rendes tagnak, Nemescsői Sztrokay Antalnak volt fia. 1818. aug. 12-én Pesten született s első neveltetését szülői házában nyerte, különösen lelkes és szerető anyjának hü gondja alatt. Mind testi, mind szellemi fejlődése valódi öröme szolgált szüleinek. Iskoláit az akkori pesti evang. gimnáziumban kitünőleg végezte.

Felsőbb tanpályára nem lépett, mert ellenállhatlan vágyat érezvén a katonai élet-hez, már 15 éves korában bucsut vett az iskolától és szülei háztól, 1833-ban mint kadét a tüzerek közé vettette fel magát Pesten. Magaviselete és szorgalma által itt is

SZTROKAY ELEK.

S kérdjük, mik voltak Sztrokay Elek érdemei? A fiatal katona nem csatákban tünt ki, mire akkor alkalom nem is vala, de szellemi uton kívánt hatni, még pedig a hadtudomány tekintetben teljesen paragon heverő magyar irodalmi téren, a mi az akkori időben sokkal több nehézséggel volt egybekötvé

még nyelv dolgában is, mint volna napjainkban, de épen azért kettős elismerésre is méltó. Az ő kedvező tudománya a matematika volt, melyet valódi élvezettel és szenvedélyvel ápol, s ennek folytán különösen a tábortudományának szentelése körül, a támadások és védelmek kiszámításánál, matematikai ismereteinek igen nagy hasznát vehet.

Sztrokay Elek az erődítési tudomány rendszeres kidolgozásához még 1842-ben kezdett, midőn a kir. testőrseregtől, eddigi tehetsége és szorgalma díjául, a Szárdinai királyi nevét viselt 5-ik számú huszárezredhez nevezetett ki főhadnagynak. Több matematikai feladvány szerencsés megoldása már addig is ismertessé tévé nevét a bécsi tudományos körökben, s e tárgyú sikeres működése egy bécsi hírlapban (Zuschauer 1841. febr. 19.) nyilvánosan is meg lön dicsérve. — Azon időben történt ez, midőn Bécsben a kir. testőrség könyvtárának is felügyelője volt s a francia, olasz, angol nyelvekben már nagy jártasságot szerzett.

Hosszabb tanulmányainak eredményét végre önálló munkában adta ki, s ez „Az erődítés tudománya“ című dolgozat, mely e nemből első munkának nevezhető a magyar irodalomban. E mű a legszebb reményeket ébresztette az ép oly hazafias lelkű, mint a haditudományokat lelkesen és szakavatottan tanulmányozó fiatal katona iránt, de a sors nem akarta, hogy e remények teljesedjenek, mert szülei és barátjai mély fájdalomra, s egy nálunk egészen parlag tudományi szak nagy veszteségére a derék huszár főhadnagy már 1847 sept. 23-án Olaszországban elhunyt. Tetemei a veronai sírkertben nyugsznak. Nehány évvel ezelőtt egy hazai lapban megjelent „Uti képek“ rajzai között olvastuk

